

PORADY JĘZYKOWE

Znajdziesz tu wskazówki, które pomogą Ci mówić i pisać poprawnie. Omawiane poniżej błędy wybraliśmy na podstawie własnych doświadczeń oraz materiałów prasowych, telewizyjnych i radiowych. Wkrótce na tej stronie pojawią się również znalezione przez nas „wpadki językowe” oraz test, który pomoże Ci sprawdzić swoje umiejętności językowe.

Ad 1 czy ad. 1 ?

Czy poprawne jest sformułowanie adres zamieszkania?

Bez dania racji czy bez zdania racji?

Biznesmen ale businesswoman.

Brać się do czego czy za co?

by, -by.

Kiedy można używać zaimka co?

Co dzień, codziennie.

W cudzysłowie czy w cudzysłowiu?

Do siego roku czy dosiego roku?

Kiedy piszemy dr a kiedy dr.?

Ds. czy d/s?

Dni i dnie.

Ilość, liczba.

Mnie/mi, ciebie/cię, tobie/ci, jego/go, jemu/mu, siebie/się.

Czy wyrażenie iść po najmniejszej linii oporu jest poprawne?

Na dziś, na dzień dzisiejszy, w dniu dzisiejszym.

Na pewno ale naprawdę.

Czy można używać wyrażenia okres czasu?

Czy powiedzenie na przestrzeni roku jest poprawne?

Półgodzina, pół godziny.

Przypadek czy wypadek.

Jak odczytujemy i zapisujemy daty?

Czy sformułowanie w miesiącu sierpniu jest poprawne?

Tę książkę czy tą książkę?

W każdym razie czy w każdym bądź razie?

Jak należy powiedzieć: przekonujący dowód czy przekonywujący dowód?

Wrocławowi czy Wrocławowi?

Ad 1 czy ad. 1 ?

Słowa ad używa się w tekstach pisanych jako odsyłacza do punktów wyżej podanego planu, np.:

1. Sprawy finansowe.

2. Sprawy kadrowe

3. Wnioski

Ad 1 (...)

Ad 2 (...)

Po słowie ad nie stawia się kropki, gdyż nie jest ono skrótem, lecz łacińskim słowem o znaczeniu 'do'.

Czy poprawne jest sformułowanie adres zamieszkania?

Sformułowanie to jest nielogiczne, a co za tym idzie również niepoprawne. Najczęściej używane jest w kwestionariuszach urzędowych, gdzie powinno być zastąpione sformułowaniem miejsce zamieszkania albo adres - stały, tymczasowy.

Bez dania racji czy bez zdania racji?

Poprawna forma brzmi bez dania racji. Błąd w jego pisowni wynika z niepoprawnej wymowy. Wątpliwości rozwiewają się, gdy przywołamy znaczenie tego wyrażenia - zrobić coś bez dania racji, to zrobić coś bez powodu, a przynajmniej bez jego podania.

Biznesmen ale businesswoman.

Słowo businessman uległo spolszczeniu i zwykle jest pisane biznesmen. Dopuszczalna jest jednak podwójna pisownia. Businesswoman, nowsze zapożyczenie, należy pisać jeszcze zgodnie z oryginałem. W dalszym ciągu bowiem słowo to traktuje się jako cytat z angielskiego, a nie jako wyraz przyswojony w naszym języku.

Brać się do czego czy za co?

W języku potocznym częściej używane są wyrażenia z przyimkiem za, ponieważ odbiera się je jako bardziej ekspresywne. Wyrażenia te rażą jednak w języku oficjalnym, dlatego lepiej ich wówczas unikać.

by, -by.

Cząstka ta, charakterystyczna dla trybu warunkowego, może być umieszczona po czasowniku lub przed czasownikiem, ale nie na początku zdania. By po formie osobowej czasownika jest pisane łącznie z nią, bez względu na to, czy czasownik ma znaczenie osobowe, czy też nie. Rozdzielnie pisze się cząstkę by po formach nieosobowych, po czasownikach winien i powinien i po wyrazach typu: trzeba, można, wolno, warto, widać, słuchać, żal, grzech, brak, czuć.

Kiedy można używać zaimka co?

Jedynie w języku potocznym można używać zaimka co zamiast innych, wyspecjalizowanych w swojej funkcji zaimków względnych: kto, który, jaki, ile. Zdanie: Znam kogoś, co to robi, dopuszczalne jest w języku potocznym, w oficjalnym zaś powinno brzmieć: Znam kogoś, kto to robi. W wyrażeniach typu: ten sam, co (zawsze); taki sam, co (poprzednio); tyle samo, co (wczoraj) zaimek względny co używany jest zarówno w języku potocznym, jak i oficjalnym.

Co dzień, codziennie.

Co dzień, na co dzień, co dnia piszemy rozdzielnie, łącznie zaś piszemy codziennie, codzienny. Zasada ta odnosi się również do pisowni co tydzień, co miesiąc, co rok i cotygodniowo, comiesięcznie, corocznie.

W cudzysłowie czy w cudzysłowiu?

Poprawna forma miejscownika, to w cudzysłowie. Rzeczownik ten odmieniamy tak jak rów, a więc: rowu/cudzysłowu, rowowi/cudzysłowowi, rowem/cudzysłowem, w rowie/ w cudzysłowie.

Do siego roku czy dosiego roku?

W tych popularnych życzeniach noworocznych często popełniamy błąd. Pisownia do siego roku wynika z faktu, iż w wyrażeniu tym zachowała się forma dawnego zaimka si. Do siego roku znaczyło dosłownie 'do tego następnego roku'. Fakt, iż dzisiaj życzenia te są właściwie niezrozumiałe sprawia, że zapisujemy je w bezsensowny sposób.

Kiedy piszemy dr a kiedy dr.?

Kropka po skrócie oznacza opuszczenie ostatnich liter formy skracanej. Piszemy zatem dr Kowalski ale dr. Kowalskiego. W liczbie mnogiej skróty dr i mgr można podwajać, co jest wygodne, jeśli lista nazwisk jest długa, np. Głosowali dr dr Kowalski, Nowak i Zawadzki. Możemy też napisać: Głosowali drowie: Kowalski, Nowak i Zawadzki, ale ta pisownia jest rzadziej stosowana.

Ds. czy d/s?

Obie postaci skrótów wyrażenia do spraw są poprawne. W skrótach polskich powinno się unikać znaków nieliterowych, dlatego zalecana jest pisownia ds. Podobnie jest w przypadku wyrażenia wyżej wymieniony.

Dni i dnie.

W liczbie mnogiej występują dwie formy oboczne, dni i dnie, jednak z liczebnikami używa się tylko pierwszej (dwa dni). Miejscownik liczby pojedynczej brzmi dniu. W stylu starannym, urzędowym nie należy używać sformułowania na dniach, można je zastąpić słowem wkrótce, można także powiedzieć w tych dniach, lada dzień lub w najbliższym czasie.

Ilość, liczba.

Wyrazowi ilość towarzyszy rzeczownik niepoliczalny, nie używany z liczebnikiem, np. ilość powietrza. Używa się go również wtedy, gdy chodzi o liczbę bardzo dużą, np. nieopisana ilość wrażeń. Wyraz liczba łączy się zaś tylko z rzeczownikami policzalnymi, np. liczba pasażerów.

Mnie/mi, ciebie/cię, tobie/ci, jego/go, jemu/mu, siebie/się.

W odmianie zaimków ja, ty, on, się występują formy akcentowane: mnie, ciebie, tobie, jego, jemu, siebie oraz nie akcentowane: mi, cię, ci, go, mu, się. Form akcentowanych używa się tylko wówczas, gdy zachodzi potrzeba położenia na nie nacisku, a także wtedy, kiedy zaimek znajduje się na początku zdania. W innych przypadkach należy stosować formy nie akcentowane zaimków.

Czy wyrażenie iść po najmniejszej linii oporu jest poprawne?

Mimo, iż jest to najczęściej używana forma tego wyrażenia, nie jest ona poprawna. Właściwa postać, to: iść po linii najmniejszego oporu. Tylko w takiej formie wyrażenie to notowane jest przez słowniki.

Na dziś, na dzień dzisiejszy, w dniu dzisiejszym.

Sformułowania typu w dniu wczorajszym, na dzień dzisiejszy uważane są za znamiona wyższego stylu. W rzeczywistości, te urzędowe konstrukcje niedobrze brzmią wtedy, gdy mówimy o rzeczach codziennych, rażą także w sytuacji oficjalnej. Dlatego słowniki poprawnościowe zalecają używanie prostszych sformułowań.

Na pewno ale naprawdę.

Podobieństwo tych wyrażen sprawia, że często są błędnie pisane. Niestety ich pisowni nie

towarzyszy reguła, którą w razie wątpliwości można sobie przypomnieć. Oprócz naprawdę, łączną pisownie mają jeszcze wyrazy: doprawdy, wprawdzie, zapewne i zaprawdę.

Czy można używać wyrażenia okres czasu?

Używać oczywiście można, ale rzadko stosowane jest ono zasadnie. Prawie zawsze jest pleonazmem (konstrukcja, której składniki powtarzają tę samą treść) i powinno być zastąpione albo słowem okres, albo słowem czas. W języku potocznym rozpowszechnione są również wyrażenia typu rok czasu, tydzień czasu. Konstrukcje te są niepoprawne, bowiem rzeczowniki takie jak rok, miesiąc czy tydzień zawsze odnoszą się do czasu. Umieszczanie koło nich słowa czas jest zbyteczne.

Czy powiedzenie na przestrzeni roku jest poprawne?

Wyrażenie na przestrzeni używane jest w utartych powiedzeniach: na przestrzeni wieków i na przestrzeni dziejów, i tak naprawdę do tych dwóch związków wyrazowych powinno się ograniczać. Im krótszy czas, o którym mowa, łączenie jego nazwy z wyrażeniem na przestrzeni bardziej razi.

Półgodzina, pół godziny.

Choć często widzimy zdania typu: Przyszedłem przed pół godziną, nie są one poprawne. Konstrukcje przed pół godziną i po pół godzinie, są błędne. Powyższe zdanie powinno brzmieć: Przyszedłem przed półgodziną lub Przyszedłem przed pół godziny. Tylko takie zapisy uznawane są za poprawne.

Przypadek czy wypadek.

Często używamy tych słów wymiennie zapominając, że słowo przypadek podkreśla losowość, nieznaną przyczynę zdarzenia, wypadek zaś jest na ogół jakoś umotywowany. W wyniku błędnego stosowania tych słów, słyszymy na przykład, że Zdarzają się przypadki podpaień lasów. Można oczywiście mówić w najlepszym wypadku lub w najlepszym przypadku, w wypadku zatrucia lub w przypadku zatrucia, należy jednak pamiętać, że wyrażenie na wszelki wypadek jest jedyną poprawną formą.

Jak odczytujemy i zapisujemy daty?

Przy odczytywaniu daty, nazwa miesiąca powinna występować w dopełniaczu. Powiemy więc: Pierwszy stycznia przypadł w sobotę, Dziś jest dziewiąty kwietnia. Przy wyborze liczebnika porządkowego oznaczającego dzień miesiąca, żeby ustrzec się błędu, najlepiej dodawać w myśli słowo dzień: przyjechał (dnia) piątego lipca, wrócić po (dniu) piątym lipca. Jedynie w mianowniku możemy powiedzieć: Dziś piąty lipca lub Dziś piątego lipca. Jeśli słowo dzień występuje w tekście, powinno mieć ten sam przypadek, co łączący się z nim liczebnik porządkowy.

Zwyczaj zapisywania daty obowiązujący w języku polskim:

- na pierwszym miejscu znajduje się oznaczenie dnia, na drugim miesiąca, a na trzecim - roku;
- dzień i rok oznaczone są cyframi arabskimi;
- miesiąc zapisujemy cyframi arabskimi, rzymskimi lub słowami;
- jeżeli miesiąc jest oznaczony cyframi arabskimi, stawiamy po nich kropkę; ten sam znak umieszczamy po cyfrze oznaczającej dzień;
- jeżeli miesiąc jest oznaczony cyframi rzymskimi, nie piszemy kropki ani po nich, ani po poprzedzających go cyfrach arabskich.

Przykładowe zapisy: 31.01.2004 r.; 31 I 2004 r.; 31 stycznia 2004 r.

Czy sformułowanie w miesiącu sierpniu jest poprawne?

Powyższe sformułowanie jest oczywiście niepoprawne. Sierpień to tylko nazwa miesiąca, dlatego dodawanie przed tym słowem wyrazu miesiąc jest zbyteczne. Wyrażenia typu w miesiącu sierpniu często są spotykane w pismach urzędowych, ale nawet tam są równie niefortunne, co w mowie potocznej.

Tę książkę czy tą książkę?

Użycie formy tą w bierniku liczby pojedynczej rodzaju żeńskiego (tą książkę) jest dopuszczalne tylko w języku mówionym. W języku pisany jedyną poprawną formą jest tę książkę.

W każdym razie czy w każdym bądź razie?

Powiedzenie w każdym bądź razie jest niepoprawne, choć dopuszczalne w języku mówionym. Zawiera przemieszane składniki dwóch innych zwrotów: w każdym razie i bądź co bądź. Zamiast używać niepoprawnego powiedzenia, wystarczy zastąpić je jednym z określić, z których w każdym bądź razie powstało.

Jak należy powiedzieć: przekonujący dowód czy przekonywujący dowód?

Należy powiedzieć: przekonujący dowód, albo używając starszej formy: przekonywający dowód. Forma przekonywujący, używana niestety najchętniej, jest niepoprawną mieszanką obu form zalecanych.

Wrocławowi czy Wrocławowi?

Wrocław ma odmianę miękkotematową: Wrocław, Wrocławia, Wrocławowi, Wrocław, Wrocławiem, o Wrocławiu. Tak samo odmieniają się m.in.: Bytom, Radom, Oświęcim, Okocim, Zakroczym, Jarosław. Najwięcej błędów popełnianych jest przy tworzeniu celownika (Wrocławowi), dlatego zalecane jest wówczas pomaganie sobie formą dopełniacza (Wrocławia).

Opracowane przez Annę Zielińską

Nowomowa	dawny polski
jest w posiadaniu (albo nawet: jest w stanie posiadania, wszedł w stan posiadania)	ma
miało miejsce	wydarzyło się
tego typu	to
być w stanie	móc, potrafić
być w takim stanie, żeby nie być w stanie	nie móc
fakt zaistnienia	wydarzenie
zaszłość	przeszłość
moja osoba (generalnie o sobie mówi się w trzeciej osobie)	ja
w pierwszej kolejności	najpierw
w drugiej, w dalszej kolejności	później
dzień dzisiejszy	dziś
najprawdopodobniej	prawdopodobnie
miesiąc styczeń	styczeń

na terenie	w
jak również	i
wyartykułować	powiedzieć
miesiąc wstecz	miesiąc temu
na przestrzeni czasu (np. miesiąca)	w ciągu (np. miesiąca)
kierować wypowiedź (najlepiej tego typu) pod adresem	powiedzieć
użytkować	używać
aktualnie	teraz
znajdzie się w stanie konieczności	trzeba
rteć sięga kreski na termometrze	stopień (Celsjusza)
sposób	wyraz stosowany jako dodatek: nic nie robi się normalnie tylko w sposób normalny
rzecz	nie ma odpowiednika, używa się jako "wypełniacz". Rzeczą jest czasownik, przymiotnik, np. "pisanie jest piękną rzeczą"
jako pierwszy	pierwszy
wokalista, instrumentalista	piosenkarz, muzyk
popada i zagrzmii	deszcz i burza
fakt	dodawany do wszystkiego, np. fakt przestępstwa, fakt ładnej pogody
nowa jakość	nie wiadomo o co chodzi
znaczący podmiot	nie wiadomo o kogo chodzi
decyzja polityczna	błąd gospodarczy
prawidłowa decyzja polityczna	katastrofa gospodarcza
przeciwnicy robią z czegoś sprawę polityczną	wiedzą o naszych przekrętach
my robimy sprawę polityczną przeciwnikom	nie mamy im czego zarzucić
poziom pozostaje w trendzie horyzontalnym (zamiast „poziom” może być cena, kurs itd)	bez zmian
, (przecinek) używany teraz z reguły po pierwszym wyrazie w zdaniu	, (przecinek) używany tam gdzie majster budowlany robi przerwę na „k...”
być w posiadaniu	mieć
w przeciągu	w czasie

Opracowane przez First Public Relations